

ТЕМА 5

Державна регіональна економічна політика та управління регіональним розвитком

План

1. Суть, мета і концепція державної економічної політики.
2. Основні напрями та завдання державної регіональної економічної політики.
3. Сутність механізму реалізації державної економічної політики.
4. Роль органів місцевого самоврядування у здійсненні державної регіональної економічної політики.
5. Прогнозування і державні програми розвитку регіонів.

1. Суть, мета і концепція державної економічної політики.

Державна регіональна економічна політика – це цілеспрямована діяльність держави щодо управління соціальним, економічним, екологічним розвитком регіонів. Вона містить комплекс державних рішень та конкретних заходів, які відповідають економічній стратегії держави.

Ця політика характеризується сукупністю цілей, завдань, механізмів, які визначають її стратегію і тактику. Вона охоплює всю систему взаємовідносин між державою і регіонами, з одного боку, та між регіонами – з другого.

Об'єкти і суб'єкти ДРП

Об'єктом ДРП виступає регіон як система суспільних відносин із забезпечення відтворювальних процесів у межах конкретної території.

В Україні такими об'єктами є:
Авт. Республіка Крим;
області,
мм. Київ, Севастополь.

Суб'єкти ДРП – це органи державної влади в регіонах, представницькі органи та органи місцевого самоврядування.

В Україні такими суб'єктами є:
Президент України;
Верховна Рада України;
Кабінет Міністрів України;
ВР та РМ Авт. Респ. Крим;
центральні та місцеві органи виконавчої влади;
органи місцевого самоврядування;
інші органи.

Основною метою ДРЕПу є збільшення національного багатства країни на основі ефективного використання природно-ресурсного, трудового і науково-технічного потенціалу регіонів, раціоналізації систем розселення та досягнення внутрішньо регіональної збалансованості.

Мета та завдання ДРП

Мета:

забезпечення високого рівня якості життя людини незалежно від місця її проживання, зміцнення соціальної згуртованості та економічної єдності держави

Завдання:

- Створення умов для збалансованого розвитку регіонів;
- Інтеграція регіонів у єдиному політичному, правовому, економічному, інформаційному, культурному просторі;
- Ефективне використання потенціалу регіонів;
- Підвищення конкурентоспроможності регіонів.

2. Основні напрями та завдання державної регіональної економічної політики.

Основними складовими державної регіональної політики є:

- ✓ економічна політика (зокрема, фінансово-кредитна, бюджетна, податкова, виробнича);
- ✓ соціальна політика;
- ✓ науково-технічна політика;
- ✓ екологічна політика;
- ✓ демографічна політика та ін.

Основні складові державної регіональної політики

Економічна політика формується з урахуванням економічного стану країни й регіонів.

Її метою є раціональне використання економічних можливостей регіонів, ефектів регіональної агломерації, об'єктивних переваг територіального поділу праці й економічної кооперації регіонів.

Регіональна економічна політика включає:

- а) бюджетну й податкову політику ;
- б) планування, прогнозування й програмування соціально-економічного розвитку регіону;
- в) розміщення продуктивних сил і структурні перетворення в регіоні;
- г) політику розвитку регіональних комплексів (агропромислового, будівельного, транспортного);
- д) контрольно-економічну діяльність та інформаційне забезпечення.

Напряг "Економічний розвиток"

	Регіони	Узагальнене місце регіону		Динаміка
		січень-червень 2012 р.	січень-березень 2012 р.	
Лідери	Дніпропетровська	1	6	↑5
	Кіровоградська	2	2	—
	Миколаївська	3	21	↑18
	Черкаська	4	1	↓3
	Запорізька	5	12	↑7
Середняки	Херсонська	6	14	↑8
	Вінницька	7	4	↓3
	Київська	8	5	↓3
	Закарпатська	9	8	↓1
	Полтавська	10	3	↓7
	Сумська	11	15	↑4
	Житомирська	12	9	↓3
	Хмельницька	13	11	↓2
	Чернівецька	14	17	↑3
	Івано-Франківська	15	10	↓5
	АР Крим	16	22	↑6
	Донецька	17	20	↑3
	Тернопільська	18	19	↑1
	Одеська	19	16	↓3
	Рівненська	20	18	↓2
	Волинська	21	13	↓8
	Львівська	22	24	↑2
Аут сайдери	Харківська	23	25	↑2
	м. Севастополь	24	7	↓17
	Чернігівська	25	23	↓2
	Луганська	26	27	↑1
	м. Київ	27	26	↓1

Метою *соціальної політики* є підвищення добробуту й задоволення потреб життєдіяльності всього населення.

Здійснення соціальної політики перебуває в безпосередній залежності від економічних можливостей країни, тієї частини національного доходу, яка виділяється на споживання.

Регіональна *науково-технічна політика* визначається відношенням держави до науково-технічних проблем як складової частини регіональної політики держави.

Стратегічна мета регіональної науково-технічної політики: забезпечення державою оптимальної рівноваги в розвитку всіх регіонів дозволить уникнути конфліктів і домогтися цілісності країни.

Основне завдання виражається у виявленні нових технологій.

Мета *екологічної політики* — створення безпечних умов життя людини й відновленні природного середовища.

До завдань екологічної політики відносять:

- гарантування екологічної безпеки ядерних об'єктів, захисту населення й навколишнього середовища;
- зведення до мінімуму шкідливого впливу наслідків катастрофи на ЧАЕС;
- поліпшення екологічного стану басейну Дніпра і якості питної води;
- стабілізацію й поліпшення екологічного стану в містах і промислових центрах Донецько-Придніпровського регіону;
- попередження забруднення Чорного й Азовського морів і поліпшення їхнього екологічного стану,
- екологізацію технологій у промисловості, енергетиці, будівництві, сільському господарстві й на транспорті.

Демографічна політика розглядається як складова частина регіональної політики держави й розробляється у взаємозв'язку з економічними, соціальними й екологічними факторами розвитку.

Вона враховує особливості дії всіх факторів в окремих регіонах, а також специфіку демографічної ситуації в кожному регіоні й конкретизує напрямки її реалізації.

3. Сутність механізму реалізації державної економічної політики.

Механізм реалізації державної регіональної економічної політики – це система конкретних економічних важелів, за допомогою яких здійснюється державний вплив на просторову організацію продуктивних сил, забезпечується соціально-економічний розвиток регіонів, удосконалюється структура їх господарського комплексу.

Основними складовими механізму ДРЕП виступають:

- відповідна законодавчо-нормативна база;
- бюджетно-фінансове регулювання регіонального розвитку;
- прогнозування і програмування;
- розвиток різних форм територіальної організації продуктивних сил (створення спеціальних економічних зон, міжрегіональне та прикордонне співробітництво та ін.).

Механізм державної регіональної політики повинен поєднувати у собі методи прямого і опосередкованого впливу на соціально-економічні процеси.

За своїм характером ці методи можуть бути **заохочувальні** та **обмежувальні**, **активні** та **пасивні**.

Їх комплексне поєднання дає змогу забезпечити високу результативність у досягненні намічених цілей.

В регіональній економічній політиці широко використовуються такі **методи прямого економічного регулювання**, як:
1) цільове фінансування; 2) пряма фінансова допомога; 3) надання субсидій тощо.

Для **опосередкованого економічного регулювання** регіонального розвитку використовують важелі податкової, кредитно-грошової, амортизаційної та зовнішньоекономічної політики.

Державні органи управління можуть впливати на регіональний розвиток через такі заходи:

- 1) надання податкових пільг для розвитку наукомістких виробництв;
- 2) створення акціонерних товариств для завершення раніше розпочатого будівництва;
- 3) надання регіонам інвестиційних премій за спорудження об'єктів, що дозволяють покращити структуру економіки регіону, працевлаштування вивільнених працівників, поліпшити екологічну ситуацію, тощо.

Основними напрямками вдосконалення механізму ДРЕП є:

1. розроблення нової стратегії ДРЕП, яка б дала змогу прискорити економічні перетворення в державі, забезпечити успішне входження суб'єктів господарювання в ринкову систему;
2. визначення нових перспективних напрямів ДРЕП, враховуючи процеси глобалізації та регіоналізації;
3. формування ефективного регіонального господарського механізму з широким використанням програмно-цільових методів управління.

4. Роль органів місцевого самоврядування у здійсненні державної регіональної економічної політики.

Система регіонального управління і місцевого самоврядування визначена в законах «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації».

Місцеве самоврядування – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади самостійно або під відповідальністю органів місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і Законів України.

Система місцевого самоврядування включає:
територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду;
сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи
сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що
представляють спільні інтереси територіальних громад сіл,
селищ, міст; органи самоорганізації населення.

Суб'єктами, що реалізують державну політику в регіонах та безпосередньо здійснюють державне регулювання на місцях, є **обласні, районні та міські держадміністрації**.

Вони забезпечують реалізацію законів України, указів Президента, постанов Верховної Ради, Кабінету Міністрів, рішень відповідних представницьких органів регіонального самоврядування.

Основними завданнями управління економікою місцевими державними адміністраціями є:

-
- ✓ реалізація державної регіональної економічної політики на місцях;
  - ✓ забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку регіону;
  - ✓ сприяння проведенню економічних реформ, забезпечення раціонального використання виробничо-технічного та наукового потенціалу регіону, його природних, трудових і фінансових ресурсів;
  - ✓ здійснення методичного керівництва економічною роботою в регіоні.

Роль органів місцевого самоврядування в період здійснення регіональної економічної політики має вирішальне значення. Від самоврядування, в першу чергу, залежить мобілізація людських і сировинних ресурсів на організацію ефективної ринкової економіки, створення нових робочих місць, повніше використання наявного соціально-економічного потенціалу у кожному регіоні, місті, селі.

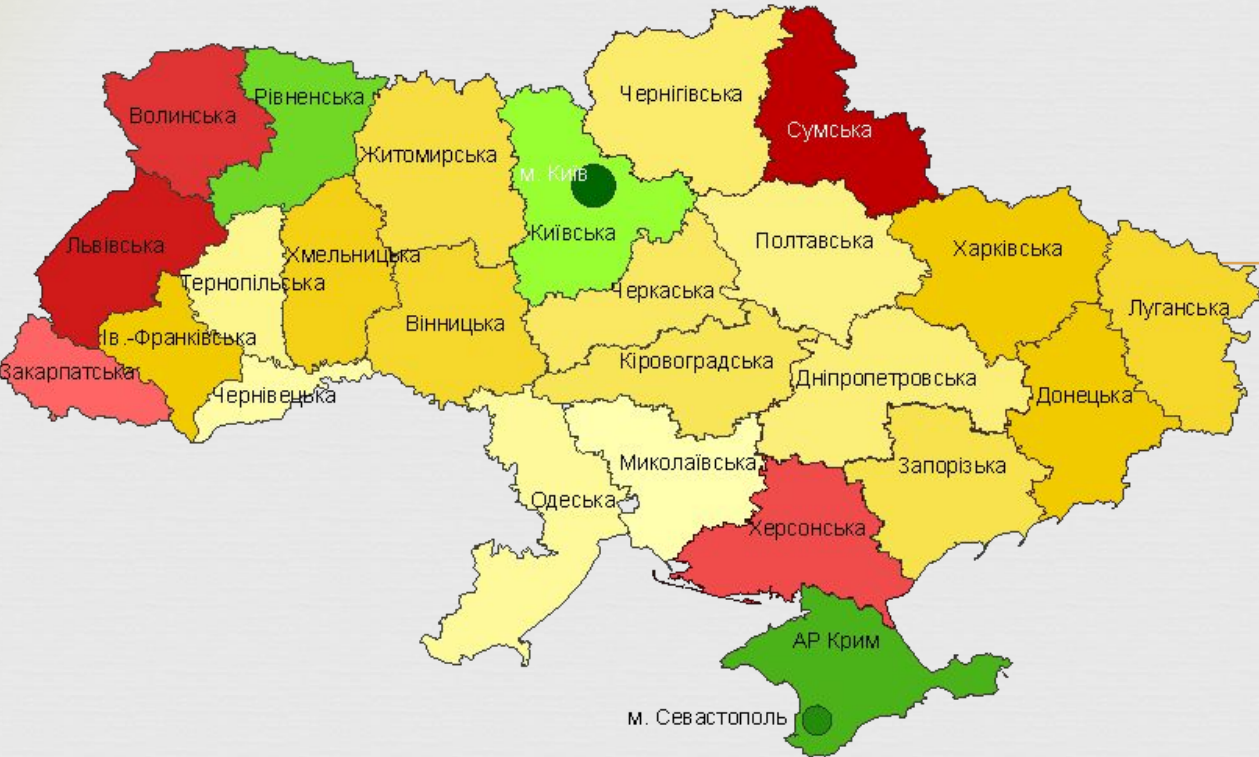
Загальне місце регіону за усіма напрямками оцінки

Узагальнене місце регіону

Регіони

січень-червень 2013 р.
січень-березень 2013 р.

Динаміка

Оцінка здійснюється за середнім арифметичним суми рейтингів конкретного регіону за вісьмома напрямками соціально-економічного розвитку регіонів

Категорія	Регіони	Узагальнене місце регіону		Динаміка
		січень-червень 2013 р.	січень-березень 2013 р.	
Лідери	м. Київ	1	1	—
	м. Севастополь	2	2	—
	АР Крим	3	3	—
	Рівненська	4	9	↑5
	Київська	5	14	↑9
Середняки	Миколаївська	6	11	↑5
	Одеська	7	4	↓3
	Чернівецька	8	24	↑16
	Тернопільська	9	18	↑9
	Полтавська	10	8	↓2
	Дніпропетровська	11	10	↓1
	Чернігівська	12	19	↑7
	Черкаська	13	13	—
	Кіровоградська	14	22	↑8
	Запорізька	15	12	↓3
	Житомирська	16	23	↑7
	Вінницька	17	6	↓11
	Хмельницька	18	17	↓1
	Харківська	19	16	↓3
	Луганська	20	5	↓15
Аутсайтери	Донецька	21	7	↓14
	Івано-Франківська	22	26	↑4
	Закарпатська	23	20	↓3
	Херсонська	24	25	↑1
	Волинська	25	15	↓10
	Львівська	26	21	↓5
	Сумська	27	27	—

5. Прогнозування і державні програми розвитку регіонів.

Прогноз – це науково обґрунтоване бачення перспектив розвитку певного соціально-економічного процесу чи явища, а також можливих шляхів та засобів досягнення визначених цілей.

Система прогностичних і програмних документів соціально-економічного розвитку поєднує **чотири групи документів**.

Перша група – прогнози економічного й соціального розвитку України на середньо і короткостроковий період.

Прогноз соціально-економічного розвитку України на середньостроковий період розробляється на п'ять років, а на короткостроковий період – на 1 рік.

Другу групу прогнозних і програмних документів представляє Державна програма економічного й соціального розвитку України на короткостроковий період, розроблювана щорічно в тісному зв'язку із проектом Державного бюджету України.

У цій програмі конкретизуються заходи, передбачені в програмі діяльності Кабінету Міністрів України, і завдання, сформульовані в щорічному посланні Президента України Верховній Раді України про внутрішнє й зовнішнє становище України. У Державній програмі також міститься перелік державних цільових програм, фінансованих за рахунок коштів державного бюджету.

Третю групу прогнозних і програмних документів включають *прогнози економічного й соціального розвитку* областей, районів, міст на середньостроковий період і програми економічного й соціального розвитку, областей, районів, міст на короткостроковий період.

Четверта група прогнозних і програмних документів включає прогнози розвитку окремих галузей економіки на середньостроковий період і програми розвитку окремих галузей економіки.

Розроблення системи прогнозів розвитку економіки регіонів відбувається у кілька етапів:

1. комплексний аналіз і систематизація регіональних та міжрегіональних проблем розвитку;
2. побудова так званого «дерева цілей»;
3. формування обмежень і критеріїв, які визначають границі прийнятних рішень та засобів досягнення поставлених цілей;
4. відпрацювання можливих сценаріїв розвитку подій у перспективі залежно від обраних шляхів вирішення регіональних проблем.

Важливим документом, необхідним для розвитку регіонів, має бути **державна програма їх соціально-економічного розвитку**. Вона повинна складатися з трьох основних розділів: аналітично-прогнозного, системи основних показників, балансових показників.